

GAZDA ISTVÁN

Új orvostörténeti internetes adatbázisok a Magyar Tudománytörténeti Intézet összeállításában

A Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centruma elhatározta, hogy egy nagy orvostörténeti adatbázist hoz létre az orvostörténet tantárgy háttéranyagaként. Ezt a tantárgyat az egyetemen Szállási Árpád dr. vezette be és tanította éveken át nagy sikerrel. Szállási dr. halála után hetente más-más előadó szakanyagából áll össze a féléves studium anyaga, a házi dolgozatok elkészítését pedig nagyban segíti a teljes szövegű orvostörténeti anyagokat tartalmazó, interneten hozzáférhető két nagy adattár. Ezek anyagát a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár szakemberei, valamint a Magyar Tudománytörténeti Intézet munkatársai állították össze.

A Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centruma elhatározta, hogy egy nagy orvostörténeti adatbázist hoz létre az orvostörténet tantárgy háttéranyagaként. Ezt a tantárgyat az egyetemen SZÁLLÁSI ÁRPÁD DR. vezette be és tanította éveken át nagy sikerrel. Szállási dr. halála után hetente más-más előadó szakanyagából áll össze a féléves studium anyaga, a házi dolgozatok elkészítését pedig nagyban segíti a teljes szövegű orvostörténeti anyagokat tartalmazó, interneten hozzáférhető két nagy adattár. Ezek anyagát a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár szakemberei, valamint a Magyar Tudománytörténeti Intézet munkatársai állították össze. A szövegek többsége az interneten szétszórtan hozzáférhető anyagok rendszerezett gyűjteménye, amelyet a szakemberek néhány más anyag digitalizált változatával tettek teljesebbé.

Az Egyetem úgy döntött, hogy Szállási Árpád valamennyi orvostörténeti írása kerüljön feldolgozásra, s ezért hozták létre a <http://szallasi.orvostortenet.hu/> adatbázist.

Más orvostörténészek írásaiból állt össze az <http://olvasmanyar.orvostortenet.hu/> adatbázis, amelynek anyagát a debreceni Kenézy Orvostörténeti Gyűjtemény munkatársai és a budapesti szakemberek közösen bővítik.

A SZÁLLÁSI ÁRPÁD ÍRÁSAIT BEMUTATÓ ADATBÁZIS SZERKEZETE

1. Orvostörténészekről
2. A felsőoktatás történetéből
3. A katoniorvoslás, honvédorvoslás történetéből
4. Szakmatörténetek
  - 4.1. Szülészeti
  - 4.2. Sebészet, urológia
  - 4.3. Közegészségügy
  - 4.4. Más szakterületek

5. Orvosi helytörténet
6. Egyes orvosokról szóló írások
  - 6.1. Külföldi orvosok
  - 6.2. Magyar orvosok
7. Neves személyiségek betegségei, orvosai
8. Orvosírók
  - 8.1. Külföldiek
  - 8.2. Magyarok
9. Orvosi folyóiratok
10. Orvosi kongresszusok, orvostársaságok
11. Művelődéstörténeti vonatkozások
12. Más orvostörténeti témakörök

* * *

A HAT NAGY EGYSÉGBŐL ÁLLÓ INTERNETES ORVOSTÖRTÉNETI OLVASMÁNYTÁR SZERKEZETE

1. Orvostörténészek munkásságáról szóló írások

- 1.1. Az orvostörténet-írásról, a magyar és külföldi orvostörténeti irodalomról
- 1.2. Magyar orvostörténészek

2. Írások az orvostudomány egyetemes történetéről

- 2.1. Bibliográfiák
- 2.2. Összefoglaló írások, könyvrészletek
- 2.3. Az egyes történelmi korokhoz kapcsolódó orvostörténeti tanulmányok
  - 2.3.1. Az őskori gyógyításról szóló írások
  - 2.3.2. Az ókori mezopotámiai és egyiptomi orvoslásról szóló írások
  - 2.3.3. Az ókori görög, római és más területek orvoslásáról szóló írások
    - 2.3.3.1. Görög orvoslás
    - 2.3.3.2. Római orvoslás
    - 2.3.3.3. Más földrajzi területek
  - 2.3.4. A középkori orvoslásról szóló írások
    - 2.3.4.1. Középkori Kelet
    - 2.3.4.2. Középkori Európa
    - 2.3.4.3. Más földrajzi területek
  - 2.3.5. Humanizmus, reneszánsz, reformáció
  - 2.3.6. Az újkori orvoslásról szóló írások
  - 2.3.7. A XX. századi orvostudományról szóló írások
- 2.4. Egyetemtörténeti, oktatástörténeti írások
- 2.5. Kórház-történeti írások
- 2.6. Járványtörténetek
- 2.7. Orvosi eszközök, eljárások történetéről írt tanulmányok, a homeopátia múltjáról
- 2.8. Írások a katonarvoslás történetéről
- 2.9. Szakmatörténetek (egyetemes)
  - 2.9.1. Paleoantropológia története. Paleopatológia története. Antropológia története. Anatómiatörténet
  - 2.9.2. Élettan története

- 2.9.3. Orvosi vegytan. Biokémia története
- 2.9.4. Patológia története
- 2.9.5. Mikrobiológia, immunológia története
- 2.9.6. Gyógyszertan története. Gyógynövények
- 2.9.7. Igazságügyi orvostan története
- 2.9.8. Belgyógyászat története
- 2.9.9. Sebészet, plasztikai sebészet, idegsebészet története
- 2.9.10. Urológia története
- 2.9.11. Szülészet – nőgyógyászat története
- 2.9.12. Gyermekegyógyászat története
- 2.9.13. Bőrgyógyászat és venerológia története
- 2.9.14. Ideg- és elmegyógyászat, pszichiátria története
- 2.9.15. Szemészet története
- 2.9.16. Fül-orr-gégegyógyászat története
- 2.9.17. Stomatológia története
- 2.9.18. Röntgenológia és radiológia története
- 2.9.19. Balneológia története
- 2.9.20. Közegészségügy története
- 2.9.21. Táplálkozástudomány története
- 2.9.22. Munkaegészségügy – iparegészségügy története
- 2.9.23. Betegápolásügy története
- 2.9.24. Mentésügy története, Vöröskereszt
- 2.10. *Az egyes orvosokról és természettudósokról szóló tanulmányok (a személyek betűrendjében)*
  - 2.10.1. *Orvosokról szóló tanulmányok*
  - 2.10.2. *Az orvosok munkáját segítő természettudósokról szóló tanulmányok*
- 2.11. *Neves személyiségek betegsései, orvosai (a személyek betűrendjében)*
- 2.12. *Orvosírók, orvos művészek*
- 2.13. *Régi orvosi könyvek, orvosi folyóiratok, könyvtárak, levéltárak, írások az orvosi nyelvről*
- 2.14. *A természetgyógyászatról és az alternatív orvoslásról*
- 2.15. *Más orvostörténeti kérdéskörök*
- 2.16. *Orvosi numizmatika, orvosi vonatkozású művészeti alkotások*
- 2.17. *Orvosi társaságok, Orvosi kongresszusok*

3. Magyar orvostörténet

- 3.1. *Bibliográfiák*
- 3.2. *Összefoglaló művek, könyvrészletek*
- 3.3. *Az egyes történelmi korokhoz kapcsolódó orvostörténeti tanulmányok*
  - 3.3.1. *Több korszakot átfogó írások*
  - 3.3.2. *Középkor*
  - 3.3.3. *Humanizmus, reneszánsz, reformáció*
  - 3.3.4. *Újkor*
  - 3.3.5. *XX. század*
- 3.4. *Egyetemtörténeti írások, peregrináció, egészségügyi oktatási intézmények*
  - 3.4.1. *Magyar diákok külföldi egyetemjárása*
  - 3.4.2. *Pozsonyi egyetem, Nagyszombati egyetem és az utóbbi előtörténete*
  - 3.4.3. *Budai majd pesti Tudományegyetem orvosi kara*
  - 3.4.4. *Kolozsvári Tudományegyetem orvosi kara*
  - 3.4.5. *Debreceni Tudományegyetem orvosi kara*

- 3.4.6. Pozsonyi, majd pécsi Tudományegyetem orvosi kara
- 3.4.7. Szegedi Tudományegyetem orvosi kara
- 3.4.8. Más felsőoktatási intézmények és egyetemi karok
- 3.4.9. A felsőoktatás történetéről szóló összefoglaló írások
- 3.5. *Kórház-történeti írások, más egészségügyi intézmények történetéről készült írások*
- 3.6. *Orvosi helytörténet, topográfia*
  - 3.6.1. Erdély
  - 3.6.2. Felvidék
  - 3.6.3. Egyes településekhez köthető leírások
    - 3.6.3.1. Pest-Buda
    - 3.6.3.2. Debrecen
    - 3.6.3.3. Más települések, tájegységek
- 3.7. *Járványtörténetek*
  - 3.7.1. Általános összefoglaló írások
  - 3.7.2. Történeti leírások a pestisről
  - 3.7.3. Történeti leírások a tifuszról (morbus hungaricus)
  - 3.7.4. Történeti leírások a himlőről és a védőoltásokról
  - 3.7.5. Történeti leírások a koleráról
  - 3.7.6. Más kórokozók okozta járványokról, fertőző betegségekről, oltóanyagokról
- 3.8. *Írások a katoniorvoslás történetéről*
  - 3.8.1. A Rákóczi-szabadságharc egészségügyi kérdéseiről
  - 3.8.2. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc egészségügyi kérdéseiről
  - 3.8.3. Az I. világháború magyar vonatkozású egészségügyi kérdéseiről
  - 3.8.4. A II. világháború magyar vonatkozású egészségügyi kérdéseiről
  - 3.8.5. Más hadi események egészségügyi kérdéseiről, általános írások a katoniorvoslás történetéről
- 3.9. *Kapcsolattörténeti tanulmányok*
- 3.10. *Orvosi eszközök, eljárások történetéről írt tanulmányok*

4. Szakmatörténetek (magyar)

- 4.1. *Paleoantropológia története. Paleopatológia története. Antropológia története. Anatómia-történet*
- 4.2. *Élettan története*
- 4.3. *Orvosi vegytan. Analitikai kémia. Orvosi fizika*
- 4.4. *Patológia története*
- 4.5. *Mikrobiológia, immunológia története*
- 4.6. *Gyógynövények, gyógyszerészet története, gyógyszergyárak*
  - 4.6.1. Gyógynövények, herbáriumok – történeti jellegű írások
  - 4.6.2. Gyógyszerészet története általában (gyógyszerészképzés, jogi kérdések, gyógyszer-könyvek)
  - 4.6.3. Gyógyszertárak történetéből
  - 4.6.4. Gyógyszergyárak történetéből
- 4.7. *Igazságügyi orvostan, törvényszéki orvostan története*
- 4.8. *Belgyógyászat története*
- 4.9. *Sebészet, plasztikai sebészet, idegsebészet története*
- 4.10. *Urológia története*
- 4.11. *Szülészet – nőgyógyászat története*
  - 4.11.1. Általános
  - 4.11.2. Bábaság

- 4.12. *Gyermekgyógyászat története*
- 4.13. *Bőrgyógyászat és venerológia története*
- 4.14. *Ideg- és elmegyógyászat, pszichiátria története*
- 4.15. *Szemészet története*
- 4.16. *Fül-orr-gégegyógyászat története*
- 4.17. *Stomatológia története*
- 4.18. *Röntgenológia és radiológia története*
- 4.19. *Balneológia története*
  - 4.19.1. *Ásványvizek, gyógyforrások*
  - 4.19.2. *Egyes gyógyfürdők történetéről megjelent írások*
  - 4.19.3. *Általános történeti írások a gyógyforrásokról és gyógyfürdőről*
- 4.20. *Közegészségügy története*
  - 4.20.1. *Anya- és csecsemővédelem, gyermeknevelés*
  - 4.20.2. *Iskolaegészségügy története*
  - 4.20.3. *Munkaegészségügy, iparegészségügy, vasútegészségügy története*
  - 4.20.4. *Alkoholizmus, dohányzás*
  - 4.20.5. *Biztosításügy*
  - 4.20.6. *Más közegészségügyi kérdések*
- 4.21. *Táplálkozástudomány története*
- 4.22. *Betegápolásügy története*
- 4.23. *Mentésügy története, Vöröskereszt*
- 4.24. *A homeopátiáról megjelent történeti írások*
- 4.25. *A népi gyógyászat múltjáról, a természetgyógyászatról és az alternatív orvoslásról megjelent írások*
- 4.26. *Más orvosi szakágak*

5. Orvosok, gyógyszerészek és neves betegek

- 5.1. *Egyes orvosokról és gyógyszerészekről szóló tanulmányok (a személyek betűrendjében)*
  - 5.1.1. *AB*
  - 5.1.2. *CDEF*
  - 5.1.3. *GHIJ*
  - 5.1.4. *KLMN*
  - 5.1.5. *OPRS*
  - 5.1.6. *Semmelweis*
  - 5.1.7. *STUV*
  - 5.1.8. *WXYZ*
- 5.2. *Neves személyiségek betegségei, orvosai (a személyek betűrendjében)*
- 5.3. *Orvosírók, orvos művészek*
- 5.4. *Más természettudósokról*

6. Speciális fejezetek az orvostudomány magyarországi történetéből

- 6.1. *Az orvostudomány művészeti vonatkozásai*
  - 6.1.1. *Művészeti alkotások, nyomtatott illusztrációk*
  - 6.1.2. *Orvosi numizmatika*
- 6.2. *Régi orvosi könyvek, kéziratok, vények, régi orvosi folyóiratok, könyvtárak, levéltárak, múzeumok*
  - 6.2.1. *Folyóiratok*
  - 6.2.2. *Könyvek, kéziratok, vények*

6.2.2.1. Könyvek

6.2.2.2. Kéziratok

6.2.2.3. Vények

6.2.3. Könyvtárak, levéltárak, múzeumok

6.3. Orvosi társaságok, Orvosi kongresszusok

6.4. Orvosi nyelv

6.5. Más orvostörténeti kérdéskörök

6.6. Művelődéstörténet, irodalomtörténet és egyéb történeti témakörök

* * *

A fentiekén túlmenően a Kovách Imre orvostörténeti kéziratot feldolgozó KAPRONCZAY KATALIN dr. és a Magyar Tudománytörténeti Intézet munkatársai közösen elkészítettek egy adatbázist, amelyben nagyszámú, már digitalizált régi hazai és néhány bécsi magyar orvosi disszertáció teljes szövegét adták közre. Elérhetősége: www.orvostortenet.hu/disszertaciok

Eddig 532 db disszertációt helyeztek el az adatbázisban, amelynek összeállítását a Semmelweis Egyetem Népegészségtani Intézete is támogatta, ehhez az intézményhez tartozik az egyetemen folyó orvostörténeti oktatás, s ők adják elő a gyógyszerészettörténetet is a Gyógyszerésztudományi Kar hallgatói számára.

Az orvostörténeti kutatásokat támogatja a Magyar Orvostörténelmi Társaság (<http://mot.tudomanytortenet.hu/>) és a Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság (<http://www.gyogyszeresztortenet.hu/>) is. A szakma központi folyóirata az Orvostörténeti Közlemények, amelynek cikkanyagát az Arcanum Adatbázis Kft. digitalizálta (<http://muzeum.arcanum.hu/kiadvanyok/>).

A szerző elérhetősége:

Dr. Gazda István igazgató

Magyar Tudománytörténeti Intézet

e-mail: tudomanytortenet@gmail.com